

NCKH trong thanh niên: CẦN MÔI TRƯỜNG SÁNG TẠO, CHUYÊN NGHIỆP

Lê Thị Hằng Nga
Vụ Tổ chức Cán bộ, Bộ KH&CN

Với thế mạnh của tuổi trẻ và sức sáng tạo, thanh niên luôn là lực lượng xung kích trên mọi mặt trận. Trong hoạt động nghiên cứu khoa học (NCKH), các kết quả nổi bật của nhiều thế hệ tuổi trẻ đã được ghi nhận, vinh danh và đánh giá cao, có nhiều đóng góp trong phát triển kinh tế - xã hội của đất nước. Tuy nhiên thực tế cho thấy, kết quả đạt được còn chưa tương xứng với tiềm năng của lực lượng này, mà một trong những nguyên nhân chính là do thanh niên chưa thực sự có được môi trường để phát huy tính sáng tạo, chuyên nghiệp trong NCKH.

Hoạt động NCKH trong thanh niên: Nhìn từ các phong trào

Để tìm hiểu về hoạt động NCKH trong thanh niên, một trong những cách tiếp cận đó là từ các phong trào, cuộc thi, giải thưởng khoa học và công nghệ (KH&CN). Dưới đây là một số phong trào tiêu biểu:

“Sáng tạo trẻ”

Với phương châm: Mỗi đoàn viên, thanh niên một ý tưởng sáng tạo, mỗi chi đoàn là một hộp thư sáng kiến, mỗi cơ sở đoàn là một vườn ươm sáng tạo, phong trào “Sáng tạo trẻ” được Trung ương Đoàn TNCS Hồ Chí Minh phát động từ năm 2004 nhằm mục tiêu động viên, khuyến khích đoàn viên, thanh niên đề xuất các ý tưởng, phát minh sáng chế, phát huy sáng kiến, cải tiến kỹ thuật, hợp lý hoá sản xuất; đẩy mạnh các hoạt động học tập, nghiên

cứu, ứng dụng khoa học, kỹ thuật và công nghệ vào thực tiễn cuộc sống. Phong trào đã được triển khai hiệu quả với nhiều cách thức như: Thông qua các Hội thi sáng kiến hay, tay nghề giỏi; Hội thi sáng kiến (bình chọn sáng kiến hay nhất trong tuần, tháng, năm...). Đặc biệt trong đó phải kể đến Hội thi tin học trẻ được tổ chức định kỳ hàng năm đã phát hiện, tôn vinh nhiều thanh, thiếu niên

xuất sắc trong lĩnh vực công nghệ thông tin. Qua hơn 20 năm tổ chức (từ năm 1995), Hội thi tin học trẻ đã thu hút hơn 3.500 thí sinh tham dự cấp toàn quốc, hàng vạn lượt thí sinh tham dự cấp cơ sở, với hàng nghìn sản phẩm, phần mềm sáng tạo, gần 1.000 giải thưởng đã được trao và ứng dụng hiệu quả trong thực tế. Bên cạnh đó, Festival Sáng tạo trẻ toàn quốc cũng là mô hình hiệu quả được

Trung ương Đoàn TNCS Hồ Chí Minh tổ chức thường xuyên nhằm tuyên dương các công trình, đề tài, sản phẩm sáng tạo của thanh niên toàn quốc. Qua hơn 10 năm tổ chức, Festival Sáng tạo trẻ đã tuyên dương 570 đề tài, sáng kiến, sản phẩm sáng tạo tiêu biểu toàn quốc được áp dụng trong thực tiễn đời sống, trong lao động, sản xuất mang lại hiệu quả cao.

Qua phong trào cho thấy thanh niên đã và đang phát huy tính sáng tạo, năng động trong NCKH, vươn lên làm chủ KH&CN, mang lại lợi ích thiết thực cho cộng đồng, góp phần xây dựng và phát triển đất nước.

“Tài năng khoa học trẻ Việt Nam”

Đó là tên Giải thưởng do Bộ Giáo dục và Đào tạo phối hợp với Trung ương Đoàn TNCS Hồ Chí Minh tổ chức thường niên (trước đây là Giải thưởng Sinh viên NCKH dành cho sinh viên Việt Nam). Giải thưởng rất có uy tín, thu hút sự tham gia đông đảo của các sinh viên từ các trường đại học, học viện trong cả nước. Theo thống kê, chỉ tính riêng trong giai đoạn từ năm 2012 đến 2016 đã có 1.185 đề tài dự thi với tổng số sinh viên tham gia là hơn 3.000 người; hàng trăm giải Nhất, Nhì, Ba đã được trao cho các sinh viên có công trình nghiên cứu tiêu biểu, ứng dụng hiệu quả trong thực tiễn.

“Quả cầu vàng”

Đây là Giải thưởng do Bộ KH&CN phối hợp với Trung ương Đoàn TNCS Hồ Chí Minh tổ chức. Giải thưởng được bắt đầu triển khai từ năm 2003 và đã trở thành sân chơi của các nhà khoa học

trẻ, các thế hệ thanh thiếu niên tài năng, đam mê nghiên cứu. Qua chặng đường 13 năm triển khai tổ chức, Giải thưởng đã thu hút sự tham gia của hàng ngàn tài năng trẻ từ khắp các tỉnh, thành phố trong cả nước cũng như thanh niên Việt Nam đang học tập, công tác ở nước ngoài. Đến nay đã có 135 tài năng trẻ đặc biệt xuất sắc được trao Giải thưởng, trong đó có 94 tài năng trẻ trong lĩnh vực công nghệ thông tin và truyền thông, 16 tài năng trẻ trong lĩnh vực y - dược, 14 tài năng trẻ trong lĩnh vực công nghệ môi trường, 9 tài năng trẻ trong lĩnh vực công nghệ sinh học và 2 tài năng trẻ trong lĩnh vực công nghệ vật liệu mới. Nhiều “Quả cầu vàng” đã thành công và hiện giữ các cương vị quan trọng trong các cơ quan, doanh nghiệp của đất nước.

Cuộc thi Sáng tạo dành cho thanh - thiếu niên và nhi đồng toàn quốc

Cuộc thi do Liên hiệp các Hội Khoa học và Kỹ thuật Việt Nam, Bộ KH&CN và Trung ương Đoàn TNCS Hồ Chí Minh phối hợp tổ chức. Đây là cuộc thi hàng năm

nhằm khơi dậy tiềm năng và phát huy tư duy sáng tạo của thanh, thiếu niên, nhi đồng toàn quốc, đồng thời giúp các em trau dồi kiến thức, rèn luyện kỹ năng sáng tạo, xây dựng ước mơ trở thành nhà sáng chế, nhà khoa học trong tương lai. Qua các năm tổ chức, Cuộc thi đã gặt hái được nhiều kết quả tốt đẹp. Lãnh đạo các cấp từ trung ương đến địa phương ngày càng quan tâm đến hoạt động sáng tạo của thế hệ trẻ. Nếu năm 2004 chỉ có 25 tỉnh, thành phố tham dự thì đến nay đã có 53 tỉnh, thành phố tham dự. Trong 10 năm tổ chức đã có hơn 3.600 đề tài dự thi và hơn 780 đề tài đoạt giải. Chất lượng các đề tài tham gia dự thi ngày càng cao, nhiều đề tài có ý nghĩa thực tiễn và khả năng ứng dụng cao.

Giải thưởng Sinh viên NCKH - Eureka

Đây là Giải thưởng do Thành đoàn TP Hồ Chí Minh và Đại học Quốc gia TP Hồ Chí Minh phối hợp tổ chức nhằm tạo sân chơi học tập, sáng tạo và NCKH, qua đó phát hiện, bồi dưỡng những ý tưởng sáng tạo của sinh viên,

góp phần thúc đẩy hoạt động nghiên cứu và ứng dụng các kết quả NCKH và công nghệ vào sản xuất và cuộc sống trong sinh viên các trường cao đẳng, đại học và học viện. Từ năm 2010 đến 2016, Giải thưởng đã thu hút được 4.400 đề tài của 11.167 sinh viên thuộc 290 đơn vị tham gia, trong đó có 524 đề tài đoạt Giải. Hầu hết các đề tài tham gia Giải thưởng có sự đầu tư về chất lượng, nhiều đề tài tập trung nghiên cứu những vấn đề xã hội quan tâm, giải quyết những vấn đề nóng của xã hội.

Cần môi trường sáng tạo, chuyên nghiệp

Bên cạnh những kết quả đạt được nêu trên, bức tranh NCKH của thanh niên nói chung cũng còn một số điểm hạn chế như:

- Các giải thưởng về NCKH trong thanh niên hiện nay đã trải rộng trên các lĩnh vực, tuy nhiên kết quả đầu ra của các công trình, đề tài NCKH của thanh niên được ứng dụng vào thực tiễn đời sống xã hội chưa nhiều. Việc phát hiện, tôn vinh công trình, đề tài NCKH làm tương đối tốt, bài bản, song việc kết nối các công trình, đề tài nghiên cứu đoạt giải với thực tiễn còn khó khăn, hạn chế.

- Mặc dù NCKH được xem là hoạt động quan trọng gắn liền với quá trình học tập ở bậc đại học của sinh viên nhưng theo thống kê, số lượng sinh viên đăng ký chủ trì, tham gia thực hiện các nhiệm vụ KH&CN chưa nhiều. Chủ yếu sinh viên tự nghiên cứu hoặc tổ chức thành những nhóm nghiên cứu nhỏ mang tính tự phát và theo sở thích. Bên cạnh đó, nhiều sinh viên quan tâm đến NCKH nhưng lại không có điều kiện để tham

gia; chất lượng các công trình NCKH trong sinh viên còn hạn chế, thiếu thực tiễn và tính mới, kể cả các công trình đoạt giải. Đây cũng là vấn đề các cơ sở giáo dục đại học, cơ quan quản lý giáo dục cần quan tâm, bổ sung vào chương trình, giáo trình đào tạo.

- Các cơ chế, chính sách động viên, khuyến khích thanh niên tham gia NCKH hiện nay còn chưa cụ thể và đầy đủ, lại thiếu tập trung, nằm rải rác, đan xen trong nhiều loại văn bản, vì vậy chưa thực sự tạo được môi trường và động lực để thanh niên phát huy niềm say mê, đóng góp sức lực, trí tuệ của mình cho nghiên cứu khoa học.

Để từng bước khắc phục những tồn tại, hạn chế nêu trên, đồng thời để đẩy mạnh hoạt động NCKH trong thanh niên, xin đề xuất triển khai thực hiện một số nội dung sau:

Một là, cần tiếp tục hoàn chỉnh các cơ chế, chính sách động viên, khuyến khích thanh niên tham gia NCKH để tạo môi trường và động lực cho thanh niên phát huy niềm say mê, đóng góp sức lực, trí tuệ của mình cho nghiên cứu khoa học.

Hai là, các tổ chức Đoàn thanh niên tiếp tục phối hợp với các cơ quan, đơn vị tổ chức các phong trào thi đua học tập, các cuộc thi Olympic, hội thi sáng tạo khoa học và kỹ thuật... để khuyến khích các hoạt động NCKH trong thanh niên, sinh viên; định hướng, gắn kết giữa hoạt động nghiên cứu của thanh niên, sinh viên với nhu cầu xã hội để phát huy tính thực tiễn, khả năng ứng dụng kết quả nghiên cứu vào cuộc sống.

Ba là, các cơ sở giáo dục, đào tạo cần bổ sung vào chương trình, giáo trình những nội dung cụ thể, tạo môi trường thuận lợi, chuyên nghiệp để khuyến khích, phát huy tính sáng tạo trong sinh viên, cán bộ nghiên cứu trẻ. Qua kinh nghiệm thực tiễn cho thấy, mô hình Lab chuyên ngành ở các nước tiên tiến rất đáng để học hỏi. Mô hình này cho phép gắn kết giữa hoạt động đào tạo, giảng dạy và nghiên cứu của sinh viên, giảng viên và cán bộ khoa học trẻ. Bên cạnh đó, các cơ sở giáo dục, đào tạo cần tổ chức các hoạt động kết nối, liên kết với các tổ chức KH&CN, các doanh nghiệp để sinh viên, giảng viên tiếp cận phương pháp nghiên cứu mới, đồng thời huy động nguồn đầu tư từ các doanh nghiệp để gắn kết hoạt động nghiên cứu với ứng dụng vào sản xuất kinh doanh, thương mại hóa kết quả nghiên cứu.

Bốn là, thành lập Quỹ Hỗ trợ thanh niên NCKH trong các cơ sở giáo dục đào tạo; nhân rộng mô hình vườn ươm sáng tạo KH&CN; hỗ trợ sinh viên, giảng viên trẻ và cán bộ khoa học trẻ tham gia NCKH thông qua các quỹ học bổng, quỹ NCKH của các tổ chức và cá nhân ở trong và ngoài nước.

Năm là, đẩy mạnh hoạt động hợp tác quốc tế, tạo môi trường thuận lợi để thanh niên tham gia các hoạt động, cuộc thi trong lĩnh vực KH&CN quy mô khu vực và quốc tế ✍